

به نام خدا

آموزش نکته به نکته و مجموعه سوالات طبقه بندی شده
روانشناسی رشد و اختلالات یادگیری

چهارخونه

کد: ۱۷۹.۱

عنوان و نام پدیدآور : عنوان و نام پدیدآور
 Zaker Henduabadi. Majid - ۱۳۵۴ - مجید، مژده آبادی، مجید، : آموزش نکته به نکته و مجموعه سوالات طبقه‌بندی شده روانشناسی رشد و اختلالات یادگیری /گردآوری و تألیف مجید ذاکر هندوآبادی ؛ ویراستار: مریم حسینی
 مشخصات نشر : تهران : چهارخونه، ۱۴۰۳.
 مشخصات ظاهری : ۱۰۴ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۵-۲۲۳-۹ : ریال ۱۴۰۰۰۰
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : Employment tests -- Iran -- ایران -- آزمون‌های استخدامی -- استخدام دولتی -- ایران -- آزمون‌ها -- Examinations -- Civil service -- Iran -- Examinations -- Elementary school teachers -- Iran -- ایران -- معلمان مدرسه های ابتدایی -- آموزش و پرورش -- ایران -- آزمون‌ها -- Educational tests and measurements -- Iran -- شناسه افزوده : انتشارات چهارخونه
 رده بندی کنگره : JQ۱۷۸۶
 رده بندی دیویی : ۳۵۱/۰۷۶
 شماره کتابشناسی ملی : ۹۶۹۸۲۶۴
 اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

آموزش نکته به نکته و مجموعه سوالات طبقه‌بندی شده روانشناسی رشد و اختلالات یادگیری

انتشارات چهارخونه

ناشر:

مجید ذاکر هندوآبادی

گردآوری و تألیف:

مریم حسینی

ویراستار:

یاسمین یاوری

طراح و صفحه‌آرا:

امیر گرافیک

لیتوگرافی:

یگانه

چاپ و صحافی:

فتوحی

ناظر چاپ:

اول - تابستان ۱۴۰۳

نوبت چاپ:

۵۰۰ جلد

شمارگان:

۱۴۰۰۰۰ تومان

قیمت:

www.4Khooneh.org

فروشگاه اینترنتی:

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است. و هرگونه نسخه برداری پیگرد قانونی دارد.

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲-۶۲۰۰۰۲۶ - ۶۶۹۲۷۷۹۶ - ۶۶۹۲۸۱۷۱

جهت دریافت کتاب از طریق پست به سایت www.4Khooneh.org مراجعه

نموده و یا با شماره تلفن ۶۶۹۲۸۰۲۹ (۰۲۱) تماس حاصل فرمایید.

مقدمه

در آزمون استخدامی آموزش و پرورش برای مشاغل آموزگار ابتدایی، دبیری و هنرآموزی در سال ۱۴۰۳ درس جدیدی به لیست حیطه اختصاصی افزوده شد. این درس ترکیبی از روانشناسی رشد و روانشناسی اختلالات یادگیری بود که تحت عنوان «روانشناسی رشد و اختلالات یادگیری» در لیست منابع آزمون قرار گرفت.

با توجه به وسعت این دو حیطه و صد البته ارتباط تنگاتنگ آنها، در انتشارات چهارخونه تلاش شد تا مطالب به شکلی منظم، منسجم، قابل درک و کم حجم همراه با تست‌های مرتبط از آزمون‌های قبل، بعلاوه تست‌های تألیفی گرد هم آورده شوند.

حاصل این تلاش، کتاب حاضر است که در قالب یازده فصل، به ترتیب فصول یک تا شش، مربوط به روانشناسی رشد و فصول هفت تا یازده مربوط به روانشناسی اختلالات یادگیری فراهم آمده است.

این کتاب در کنار کتاب حیطه اختصاصی، مجموعه منابع مورد نیاز شما را در این حیطه برای آزمون استخدامی آموزش و پرورش تأمین خواهد نمود.

با آرزوی موفقیت
مجید ذاکر

فهرست مطالب

حیطه اختصاصی

- فصل ۱: تعاریف، مفاهیم و نظریات رشد ۵
- فصل ۲: رشد از تولد تا دو سالگی ۱۷
- فصل ۳: رشد کودک از دو تا هفت سالگی ۲۴
- فصل ۴: رشد کودک از سن هفت تا یازده سالگی ۲۹
- فصل ۵: رشد در دوره نوجوانی ۳۱
- فصل ۶: رشد در دوره جوانی ۳۴
- فصل ۷: تعریف مفاهیم، اصطلاحات مرتبط و نظریات اختلالات یادگیری کودکان ۳۶
- فصل ۸: گروه‌بندی و مراحل شناسایی و تشخیص دانش آموزان دچار اختلالات یادگیری ۴۶
- فصل ۹: روش‌های درمان و رفع مشکلات آموزشی دانش آموزان دچار اختلالات یادگیری ۴۹
- فصل ۱۰: معرفی و بررسی اجمالی اختلالات یادگیری خواندن ۷۱
- فصل ۱۱: معرفی و بررسی اجمالی اختلالات یادگیری نوشتن (دیکته) و ریاضی ۸۹
- پاسخنامه: ۹۹

مقدمه

در بخش روان شناسی رشد، ما به دفعات با نظریه‌های روانشناسی و تعاریف و مفاهیم پایه سروکار داریم که در بخش قبلی (یعنی روان شناسی تربیتی) به طور مفصل به آنها پرداخته‌ایم. نظریات پژوهشگران معروفی مانند پیاژه، ویگوتسکی، پاولف، بندورا و غیره و همچنین مفاهیم مرتبط با حافظه یا سازماندهی جذب و انطباق از این جمله هستند. در این فصل مبنا را بر این می‌گذاریم که خواننده روانشناسی تربیتی را مطالعه نموده و با آشنایی کامل با این نظریات وارد بخش «روان شناسی رشد» شده است. به همین جهت از تکرار مطالب خودداری نموده و در مورد این نظریات تنها به اشاره‌ای کوتاه اکتفا نموده‌ایم. البته هر جا موضوعی جدید از این نظریات مطرح باشد، به طور کامل آنها را بیان می‌کنیم.

تعاریف

تعریف رشد: تغییر و تحولاتی که در طول زندگی بشر از لحظه شکل‌گیری نطفه تا مرگ، به صورت مستمر و پیوسته رخ می‌دهند را رشد می‌نامند. مطالعه علمی رشد انسان، به دنبال درک و تشریح چگونگی و چرایی این تغییرات است. این مطالعه، تمام جنبه‌های رشد انسان، شامل رشد جسمی، شناختی، هیجانی، ذهنی، اجتماعی ادراکی و شخصیتی را در برمی‌گیرد.

تعریف روان‌شناسی رشد: روان‌شناسی رشد، شاخه‌ای از علم روان شناسی است که به مطالعه چگونگی رشد و تغییرات در انسان در طول زندگی آنها می‌پردازد. روان‌شناسان رشد، نه تنها به مطالعه تغییرات جسمی و فیزیکی در فرآیند رشد انسان می‌پردازند، بلکه رشد اجتماعی، هیجانی و شناختی آنها را در طول زندگی‌شان در نظر می‌گیرند.

تعریف رسش: به معنای رسیدن به حدی از توانایی عملی است که انجام یک الگوی رفتاری خاص را ممکن می‌سازد. آنچه در رسش نقش اساسی را به عهده دارد ژنتیک، تکامل و نظام یافتگی سیستم عصبی ساختارهای بدنی و روانی و استعدادهای ذاتی است و تجربه و یادگیری تاثیر چندانی در آن ندارند.

در تعریفی دیگر رسش به سن، وضعیت یا مقطعی از حیات اطلاق می‌شود که در آن فرد از لحاظ اجتماعی، هوشی، هیجانی، جسمانی، و معنوی کاملاً رشد یافته تلقی می‌شود.

اصول پیوستگی در رشد: گروهی بر این باور هستند که روند رشد پیوسته است؛ یعنی کودکان نسبت به محرک‌ها پاسخی هم جنس با بزرگسالان می‌دهند و فقط پاسخ آنها از حیث مقدار یا پیچیدگی متفاوت است. این در حالیست که برخی روند رشد را ناپیوسته می‌دانند. بدین معنی که کودکان در نحوه فکر کردن، احساس کردن و رفتار کردن با بزرگسالان متفاوت هستند و بدین ترتیب رشد را می‌توان به مراحل مشخص تقسیم کرد.

دیدگاه عمر

دیدگاه عمر رویکردی متعادل است که پیچیدگی زیاد در تغییر انسان و عوامل زیربنای آن را در مسیر رشد انسان می‌پذیرد. طبق این دیدگاه رشد دایمی چند بعدی، چند جهتی و به طوری که پژوهش درباره انعطاف‌پذیری نشان می‌دهد، انعطاف‌پذیر است.

تداوم: تأثیر هیچ دوره سنی بر روند زندگی را نمی‌توان برتر از دوره‌های دیگر در نظر گرفت و در هر دوره‌ای، تغییرات در قالب سه حوزه قابل تفکیک هستند. جسمانی، شناختی و هیجانی - اجتماعی. این حوزه‌ها به طور کامل متمایز نیستند و بر همدیگر تأثیرات متقابل دارند.

چند بعدی: از دیدگاه عمر، رشد چند بعدی است و ترکیب پیچیده‌ای از نیروهای زیستی، روانشناختی و اجتماعی بر آن مؤثر هستند.

انعطاف و شکل‌پذیری: تحولات در انسان ثابت و صلب نیستند. در افراد مختلف در هر دوره‌ای روند رشد بسته به شرایط تغییر شکل می‌دهند. البته این انعطاف‌پذیری با افزایش سن کاهش پیدا کرده و طبیعتاً فرصت‌های رشد برای فرد کاهش پیدا می‌کنند.

تنوع نیروهای تأثیرگذار بر رشد

رشد تحت تأثیر نیروهای متنوع زیستی، تاریخی، اجتماعی و فرهنگی قرار دارد. این تأثیرات را می‌توان در سه دسته طبقه‌بندی کرد: سن، تاریخ و غیر هنجاری بودن

(الف) سن؛ زمانبندی و مدت زمان اتفاق افتادن مراحل تغییرات را قابل پیش‌بینی می‌کند.

(ب) تاریخ؛ برخی اتفاقات در دوره‌های تاریخی مانند بیماری‌های همه‌گیر یا جنگ و ... تأثیرات خاص بر رشد انسان به جا می‌گذارند.

(پ) غیر هنجاری بودن؛ تأثیرات غیر هنجاری مواردی هستند که به طور خاص برای یک یا چند نفر اتفاق می‌افتند و مانند سن یا حوادث تاریخی عمومیت ندارند. مانند وجود آلات موسیقی در محیط خانگی چند کودک. این مفهوم در مقابل عوامل هنجاری قرار می‌گیرد که بر عناصری تأکید دارند که عمومیت دارند و در مورد جمعیت بزرگ موضوع مورد مطالعه به صورت مشابه تکرار می‌شوند.

تاریخچه‌ای از روان‌شناسی رشد

رشد انسان در طول زندگی برای قرن‌ها مورد توجه فلاسفه و متفکرین بوده است و نظریات متعددی در این راستا «البته نه تحت عنوان روان‌شناسی رشد» مطرح شده‌اند که در اینجا به چند مورد اصلی می‌پردازیم.

جان لاک (قرن ۱۷)

او برای ویژگی‌های ذاتی و فطری رسمیت قائل نبود و کودک را مانند لوح سفیدی می‌دانست که رفتارش به کمک تداعی، تکرار، تقلید، پاداش و تنبیه شکل می‌گیرد. بنابراین او تأثیرات محیطی را عامل اصلی شکل‌گیری رفتار در انسان می‌شناخت و به همین علت او را پدر محیط‌گرایی می‌دانند. لاک هدف از تربیت را خویش‌داری و خود انضباطی می‌دانست و بر نقش والدین در رشد کودک تأکید می‌کرد.

ژان ژاک روسو (قرن ۱۸)

کودکان را وحشی‌هایی اصیل (رام نشده و شریف) در نظر داشت که به طور طبیعی از موهبت درک درست و غلط و برنامه‌های نظری برای رشد منظم و سالم برخوردارند. بنابراین او عوامل درونی کودک را عامل اصلی رشد او بر می‌شمرد و محیط نامناسب را مانع رشد می‌دانست و بر خلاف لاک، محیط را عامل رشد سالم نمی‌شناخت و تأثیرات مخرب محیط حتی تربیت نامناسب والدین را مسبب انحراف رشد معرفی می‌کرد. از این زاویه و با توجه به تأکیدات او به عوامل مؤثر درونی کودک، او را می‌توان کودک محور تلقی کرد.

چارلز داروین (قرن ۱۹)

او صاحب نظریه تکامل بر اساس دو اصل انتخاب طبیعی و بقای اصلح بود داروین تحولات دوران کودکی را شبیه به مراحل تکامل بشر می‌دانست. از نظر طرفداران او رشد پیش از تولد شبیه سایر گونه‌هاست. البته این گروه، مراحل رشد را در هر گونه دارای تنوع بسیاری تلقی می‌کردند.

استنلی هال (قرن ۱۹)

او که تحت تأثیر نظریه تکامل داروین قرار داشت به مشاهده تجربی پرداخت و بررسی عینی کودک را برای نتیجه‌گیری، مبنای کار خود قرار داد. او به عنوان اولین شخص اقدام به مطالعه دوران نوجوانی نموده و دو مفهوم «طوفان» و «فشار» را مطرح کرد. به همین علت او را پدر روان‌شناسی نوجوانی می‌خوانند.

گزل (قرن ۲۰)

به همراه استادش استنلی هال، رشد را به صورت فرآیند رسش امری ژنتیکی در نظر گرفتند که به صورت خودکار شکوفا می‌شود، یعنی به صورت فردی اتفاق می‌افتند. از این جنبه فرآیند رشد مسیری خودکار است که بر اساس مشخصات ژنتیکی و عوامل درونی راه خود را طی می‌کند.

گزل معتقد است آنچه به عنوان مرفولوژی یا شناخت شکل ظاهری اندام‌ها از زمان گوته داشته‌ایم نشان‌دهنده آن است که لااقل نمو انسان تابع مسئله پدیدآیی مرفولوژیک است و در این زمینه معتقد است همانطور که بدن ما از یک شکل‌گیری معین تبعیت می‌کند شاید بتوان معتقد بود تحول روانی هم از اصولی تبعیت می‌کند که در حکم پیدا شدن شکل یا نمای ظاهری رفتار است و در این زمینه به چند اصل اشاره می‌کند که عبارتند از اصل سوگیری: بنابر این اصل، دستگاه عصبی - حرکتی ما از یک سو دارای تحولی از سر به پا یا اصطلاحاً سری - دمی است و از سوی دیگر این

تحول از نزدیک به دور یعنی از مرکز به پیرامون است و اصطلاحاً مرکزی - پیرامونی است. ولی بین این تمایل تحول (سری - دمی) و از نزدیک به دور در هم آمیختگی‌هایی وجود دارند.

اصل در هم تنیدگی‌های متقابل: با استقرار الگوهای حرکتی و هماهنگی بین آنها شکل‌های حرکتی پدیدار می‌شوند. بنابراین لازم است که در جریان تحول فرصتی به دستگاه عصبی - حرکتی فرد داده شود تا مراحل مختلف استقرار الگوها طی شود و این الگوها با هم هماهنگ شده و ساختارهای حرکتی را به وجود آورند

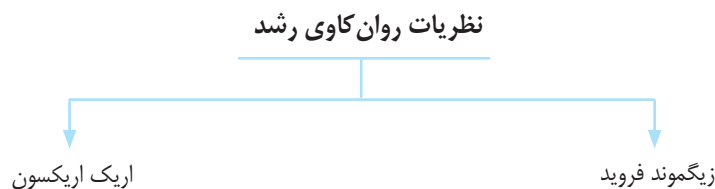
اصل ناقزینگی: بنا بر این اصل انسان که در آغاز زندگی دو سر توان است یعنی فرقی بین سمت راست و چپ بدن خود حس نمی‌کند به زودی این تمایل در او قوت می‌گیرد که یک طرفه یا یک جانبی عمل کند یعنی ترجیح می‌دهد که با پا، دست، چشم راست یا چپ کار کند. به نظر گزل اگر حالت قرینگی نخست در یک فرد دوام یابد تقریباً غیر عادی است و شاید جنبه مرضی داشته باشد. پس دو سر توانی حالتی موقتی است و بسیار زود در فرد تمایلی به وجود می‌آید که با اعضای سمت راست یا چپ بدن اعمالی را انجام دهد و بر این اساس فرد چپ برتر یا راست برتر می‌شود

اصل نوسان‌های خودنظم‌جو: مسیر تحول دستگاه حرکتی و روانی به صورت خطی نیست و نوسان‌هایی دارد و نوعی بازگشت در آن صورت می‌گیرد که این نوسان‌ها را رشد حلزونی می‌نامند. گزل علت این نوسان‌ها را وجود خصیصه خودنظم‌جویی در زمینه رشد می‌داند که برای ایجاد سازش و تطبیق با محیط لازم است.

آلفرد بینه (قرن ۲۰-۱۹)

او نیز با همکاری سیمون، با استفاده از رویکرد هنجاری برای ایجاد آزمونی جهت مشخص کردن کودکان مبتلا به مشکلات - یادگیری تلاش می‌کردند این آزمون به مقیاس هوش استنفورد - بینه مشهور شده است و در واقع اولین آزمون هوش است که با هدف شناسایی کودکان دارای اختلال یادگیری و رشد تدوین و اجرا شده است

نظریات روان‌کاوی رشد

فروید

طبق دیدگاه روان‌کاوی فروید، انسان مجموعه‌ای از مراحل را طی می‌کند که در این مراحل میان مهارت‌های طبیعی زیستی با انتظاراتی که محیط اجتماعی از او دارند به تعارض بر می‌خورد. او به حل این تعارضات می‌پردازد و بدین شکل رفتار او در یادگیری تعامل با سایرین و کنترل اضطراب‌هایش شکل می‌یابند. بر اساس نظریه روانی فروید برخورد والدین با سایق‌های جنسی و پرخاشگری کودک در چند سال اول زندگی تعیین‌کننده رشد شخصیت او هستند

فروید سه بخش شخصیت را نهاد، خود و فراخود معرفی کرد که طی ۵ مرحله در کودک یکپارچه می‌شوند.

نهاد: بزرگترین قسمت ذهن، بر اساس اصل لذت منبع نیازها و امیال زیستی اساسی است.

خود قسمت هوشیار و منطقی شخصیت است و در اوایل کودکی پدیدار می‌شود تا تکانه‌های نهاد یا امیال زیستی را به مسیر درستی برای تخلیه هدایت کند

فراخود یا وجدان: در تعامل با والدین و سایر افراد که بر ارزش‌های جامعه تأکید دارند شکل می‌گیرد. فراخود باعث احساس گناه در کودک در صورت تخلف از معیارهای آموخته شده می‌شود

شرح	دوره رشد	مراحل روانی - جنسی فروید
خود تازه متولد شده، در فعالیت دهانی، مکیدن بچه از پستان یا شیشه را ایجاد می‌کند اگر نیازهای دهانی به طور متناسب ارضا نشوند عادات‌هایی مانند شست مکیدن ناخن جویدن و مداد جویدن در دوران کودکی و پرخوری و سیگار کشیدن در بزرگسالی پدید می‌آیند.	تولد تا ۱ سالگی	دهانی
از نگهداشتن و رها کردن ادرار و مدفوع لذت می‌برد و آموزش استفاده از توالت مطرح می‌شود. عدم رعایت تعادل در آموزش سخت‌گیری یا بی توجهی از سوی والدین در این دوره می‌تواند منجر به وسواس در نظم و پاکیزگی از یک سو و از سوی دیگر شلختگی و بی نظمی در بزرگسالی بشود.	۱ تا ۳ سالگی	مقعدی
هنگامی که کودکان پیش دبستانی از تحریک اندام تناسلی لذت می‌برند تعارض ادیپ در مورد پسرها و تعارض الکترا در مورد دخترها با ایجاد لذت در اندام‌های تناسلی شکل می‌گیرد تمایل به والد مخالف پدید می‌آید که با تنبیه سرکوب شده و کودک به سمت والد همجنس به عنوان الگویی برای ارزش‌ها متمایل می‌شود. این موضوع فراخود را در کودک شکل می‌دهد.	۳ تا ۶ سالگی	آلتی
فراخود بیشتر رشد می‌کند. کودک از بزرگسالان و همسالان هم جنس خارج از خانواده مانند همکلاسی‌ها ارزش‌های اجتماعی تازه‌ای را دریافت می‌کند.	۶ تا ۱۱ سالگی	نهفتگی
با فرا رسیدن بلوغ تکانه‌های جنسی که در مرحله قبل خفته بودند، مجدداً ظهور می‌کنند اگر کودک، رشد متعادلی در دوره‌های قبل تجربه کرده باشد، ازدواج، رابطه پخته و به دنیا آوردن فرزندان و بزرگ کردن آنها را در پیش خواهد داشت این مرحله تا بزرگسالی ادامه می‌یابد.	نوجوانی	تناسلی

رشد روانی - جنسی: فروید معتقد بود که در طول دوره کودکی، تکانه‌های جنسی تمرکز خود را از دهان به مقعد و بعد به مناطق تناسلی بدن جابه جا می‌کنند در هر مرحله والدین اجازه می‌دهند که نیازهای اساسی فرزند آنها خیلی زیاد یا خیلی کم ارضاء شوند. اگر والدین جانب اعتدال را رعایت کنند، در این صورت فرزندان آنها به صورت بزرگسالان سازگار رشد خواهند کرد که از قابلیت رفتار جنسی پخته و رسیدگی به زندگی خانوادگی برخوردار خواهند بود انتقاد به نظریه فروید: نظریه فروید برای اولین بار بر روی تأثیر رابطه والد - فرزند بر رشد تأکید کرد ولی اولاً این نظریه بر تأثیر احساس‌های جنسی در رشد زیاده تأکید کرده و ثانیاً چون این نظریه بر مشکلات بزرگسالان ثروتمندی استوار بود که از لحاظ جنسی سرکوب شده بودند، در مورد افرادی که فرهنگ‌های متفاوت داشتند، کاربرد نداشت. سرانجام اینکه، فروید کودکان را مستقیماً بررسی نکرد.

اریک اریکسون

در نظریه روانی - اجتماعی اریکسون خود صرفاً بین تکانه‌های نهاد و درخواست‌های فراخود میانجی‌گری نمی‌کند، بلکه خود در هر مرحله نگرش‌ها و مهارت‌هایی را نیز کسب می‌کند که باعث می‌شوند خود عضو فعال و کمک کننده به جامعه شود. تعارض‌های روان‌شناختی اساسی که در یک زنجیره از مثبت تا منفی حل می‌شوند پیامدهای سالم و یا ناسازگارانه را در هر مرحله تعیین می‌کنند. پنج مرحله اول اریکسون شبیه به مراحل فروید هستند ولی اریکسون سه مرحله دیگر مرتبط با بزرگسالی را نیز به این لیست اضافه می‌کند.

مراحل رشد در نظریه اریکسون

- ۱- امنیت و اعتماد در برابر بی اعتمادی؛ تولد تا ۱ سالگی - کودک با مراقبت، احساس اعتماد پیدا می‌کند. بی اعتمادی در اثر غفلت والدین از مراقبت ایجاد می‌شود.
- ۲- خودمختاری در برابر شرم و تردید؛ ۱ تا ۳ سالگی - کودکان با استفاده از مهارت‌های اولیه می‌خواهند خودشان تصمیم بگیرند و انجام دهند. خودمختاری زمانی پرورش می‌یابد که کودک در انجام کاری که می‌خواهد موفق شود، والدین او را آزاد بگذارند ولی اگر با او مخالفت شود یا موفق نشود احساس شرم و تردید می‌کند.
- ۳- ابتکار در برابر احساس گناه؛ ۳ تا ۶ سالگی - کودکان به بازی علاقه‌مند می‌شوند و آینده خود را در بازی جستجو می‌کنند. ابتکار در اثر حمایت والدین شکل می‌گیرد و در صورتی که والدین برای کنترل فشار بیاورند احساس گناه و گوشه‌گیری پدیدار می‌شود. این دوره به شکوفائی عمیق تعبیر شده است

۴- کارایی در برابر احساس حقارت؛ ۶ تا ۱۱ سالگی - کودکان از بازی دور شده و فعالیت‌های مدرسه آغاز می‌شود. آنها توانایی تعامل و همکاری کردن با دیگران را پرورش می‌دهند. این مرحله تغییرات زیستی پیرنگی ندارد و اصطلاحاً دوران کمون رشدی است. در صورتی که کودک در انجام این تعاملات که دیگر بیرون از خانه هستند موفق نشود یا سرکوب گردد، احساس حقارت بروز پیدا می‌کند.

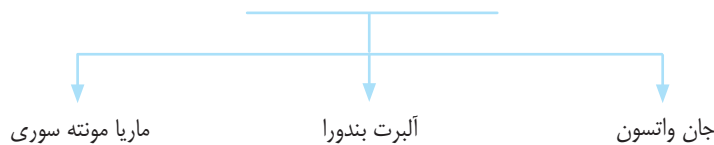
۵- هویت در برابر سردرگمی نقش؛ ۱۲ تا ۱۸ سالگی - نوجوان در این دوره با مسئله هویت و تعریف «من» مواجه می‌شود و اجزای وجودی خود را در کنار هم قرار می‌دهد. او باید بتواند بر تعارضات فائق شده و یک «من» یکپارچه ایجاد کند. با تغییرات در بدن خود مواجه می‌شود که برایش پیچیده و ناآشنا هستند ۶- محبت در برابر انزوا؛ ۱۹ تا ۳۵ سالگی برای جوانان روابط اجتماعی صمیمانه و عاشقانه محوریت دارند. افرادی که از ایجاد ارتباط دوری می‌کنند و یا در آن شکست می‌خورند دچار تنهایی می‌شوند.

۷- زاینده‌گی در برابر بی حاصل بودن؛ ۳۵ تا ۶۰ سالگی - در این دوره افراد به طرق مختلف سعی در خلق و تولید و منفعت‌رسانی دارند. این کار از طریق بزرگ کردن فرزندان، مراقبت از والدین یا کار و تولید برای دیگران و نسل‌های آتی بروز پیدا می‌کند. فردی که نتواند تلاشی مفید داشته باشد احساس بی حاصل و غیر مفید بودن را تجربه می‌کند.

۸- انسجام در برابر ناامیدی؛ پس از ۶۰ سالگی - فرد سالخورده فعالیت‌ها و مسئولیت‌هایش را به اتمام رسانده و به جمع بندی آنچه که در گذشته انجام داده.

نظریات یادگیری در رشد

نظریات یادگیری در رشد

واتسون

او را می‌توان بنیان‌گذار رفتارگرایی در روان‌شناسی محسوب کرد. تحقیقات پاولف در مورد شرطی‌سازی کلاسیک الهام‌بخش واتسون بود. او که معتقد به سه عامل ترس، خشم و محبت در عواطف انسانی بود، نتیجه گرفت بزرگسالان می‌توانند با کنترل دقیق ارتباط‌های محرک - پاسخ، رفتار کودکان را شکل دهند.

نظریه شرطی‌سازی کنشگر اسکینر نیز بر تنظیم فراوانی رفتار با استفاده از انواع تقویت‌کننده‌ها در پی نظریات واتسون به وجود آمد.

آلبرت بندورا

او در نظریه یادگیری اجتماعی، بر سرمشق‌گیری یا یادگیری از راه مشاهده تأکید داشت. بندورا در ابتدا، تأثیر عوامل گوناگون را بر انگیزه تقلید کردن در کودکان مورد توجه قرار داد. عواملی همچون سابقه تقویت یا تنبیه آنها برای رفتار، وعده تقویت یا تنبیه در آینده و حتی تقویت یا تنبیه جانشینی (مشاهده الگوی رفتاری تنبیه یا تقویت شده).

در سال‌های بعد، بندورا بیشتر نحوه تفکر راجع به خود و دیگران را بررسی کرد و حتی نظریه اش را به رویکرد اجتماعی شناختی تغییر نام داد. کودکان از طریق تماشا کردن دیگران که خود را تحسین و یا سرزنش میکنند و از طریق بازخورد درباره ارزش اعمال خودشان معیارهای شخصی برای رفتار و احساس کارآمدی را پرورش می‌دهند. مانند این عقیده که توانایی‌ها و خصوصیات خودشان به آنها کمک کنند تا موفق شوند. یعنی با تشویق و ایجاد باور به توانایی‌های خود در کودک، او قادر می‌شود تا یادگیری و رفتار خود را کنترل نماید.

ماریا مونته سوری

از نظر مونته سوری کودک عاشق نظم و کار است و دو سال اول زندگی کودک در رشد بسیار مهم است. او رشد و نمو کودک را فرآیند تکاملی پیچیده‌ای میدانند آزادی، کار و نظم، سه ستون اصلی برای محیط (خانه کودکان) مونته سوری هستند. یکی از مؤلفه‌های مرکزی نظریه مونته سوری، مفهوم دوره‌های حساس هستند.

تعریف دوره حساس: دوره‌های زمانی در فرآیند رشد که در آنها فرد نسبت به انواع خاصی از تجارب، پاسخ‌گویی بیشتری دارد. دوره‌های حساس، شبیه دوره‌های بحرانی و مهم هستند. این دوره‌ها، زمان‌های برنامه‌ریزی شده ژنتیکی مشخص هستند که در خلال آنها کودک به ویژه مشتاق و آماده

یادگیری و تسلط یافتن در تکالیف معینی است.

- ۱- دوره حساس نظم ۲- دوره حساس توجه به جزئیات ۳- دوره حساس استفاده از دست‌ها ۴- دوره حساس راه رفتن
۵- دوره حساس زبان آموزی

مونه سوری بر این نکته تأکید دارد که این مراحل، به صورت حالتی تداومی و تدریجی پدیدار نمی‌شوند، بلکه زمان‌های متعددی وجود دارد که به نظر می‌رسد کودک هیچ پیشرفتی ندارد و سپس به یکباره پیشرفت‌های جدیدی در او ظاهر می‌شود.

نظریات شناختی رشد

ژان پیاژه

در مورد نظریه پیاژه در بخش روان‌شناسی تربیتی توضیحات مفصلی داده شده است لذا مطالعه این قسمت مکمل مطالب قبلی می‌باشد.
ژان پیاژه نظریه‌پرداز شناختی سوئیسی، بیش از هر کس دیگری بر پژوهش درباره رشد کودک تأثیر داشته است. او به تأثیر بر یادگیری کودکان باور نداشت و معتقد بود که کودکان با دستکاری و کاوش محیط خود، به طور فعال آگاهی کسب می‌کنند.

مراحل رشد پیاژه

مفهوم زیستی انطباق، در نظریه پیاژه اهمیت زیادی دارد. درست به همان صورتی که ساختارهای بدن برای مطابقت یافتن با محیط سازگار می‌شوند ساختارهای ذهن نیز طوری رشد می‌کنند تا با دنیای بیرونی بهتر تطابق یابند. برای مثال او معتقد بود که کودکان خردسال نمی‌فهمند که وقتی چیزی از دید پنهان است مثل یک اسباب بازی دلخواه یا حتی مادر، کماکان وجود دارد. به عقیده پیاژه، کودکان سرانجام در جریان تلاش‌های خود برای دستیابی به تعادل بین ساختارهای درونی و اطلاعاتی که در محیط خود با آنها روبه رو می‌شوند این عقاید نادرست را اصلاح می‌کنند.
در نظریه پیاژه هنگامی که مغز رشد می‌کند و تجربیات کودک بیشتر می‌شود آنها ۴ مرحله را پشت سر می‌گذارند که هر یک با شیوه تفکری که از لحاظ کیفی متفاوت است، مشخص می‌شود.

- در مرحله حسی - حرکتی که رشد شناختی با استفاده کودک از حواس و حرکات برای کاوش کردن محیط آغاز می‌شود.
- این الگوی عمل در مرحله پیش عملیاتی به صورت تفکر نمادی اما غیر منطقی کودک پیش دبستانی در می‌آید.
- مرحله بعدی عملیات عینی است که در این زمان شناخت به استدلال سازمان یافته‌تر کودک دبستانی تبدیل می‌شود.
- سرانجام در مرحله عملیات صوری، تفکر به سیستم استدلال پیچیده و انتزاعی نوجوان و بزرگسال تبدیل می‌شود.

مراحل	سن	عملکرد
حسی - حرکتی	تولد تا ۲ سالگی	ابزارهای حسی نظیر چشم‌ها، گوش‌ها، دست‌ها و دهان راه ارتباطی کودک با جهان پیرامون هستند و تعامل کودک از این طریق را می‌توان تفکر دانست.
پیش عملیاتی	۲ تا ۷ سالگی	کودک پیش دبستانی از نمادها برای نمایش ادراکات حسی خود استفاده می‌کند و رشد زبان در این مرحله آغاز می‌شود.
عملیات عینی	۷ تا ۱۱ سالگی	استدلال منطقی ظهور می‌کند کودکان دبستانی نیز مفهوم بقا (با تعریف پیاژه) را درک می‌کنند آنها همچنین اشیاء را در طبقات و زیر طبقات، سازمان می‌دهند که درون گنجی طبقه‌ای نامیده می‌شود البته تفکر کودک در این مرحله را هنوز نمی‌توان انتزاعی دانست.
عملیات صوری	۱۱ سالگی به بعد	تفکر انتزاعی و منظم شکل می‌گیرد و با ایجاد فرضیه در برخورد با مسائل اقدام به آزمایش می‌کند و نتایج را مورد بررسی قرار می‌دهد. نوجوان قادر می‌شود تا منطق اظهارات کلامی (نمادی) را ارزیابی کند، بدون اینکه به عینی‌سازی موضوع نیاز داشته باشد.